

Ο νόμος δεν ανήκει ακόμη στον Τραμπ

Της Ντέμπορα Πέρλσταϊν¹

Μέσα από τον – συχνά εκθαμβωτικό – κατακλυσμό εκτελεστικών διαταγμάτων και αποφάσεων² κατά τις πρώτες ημέρες της κυβέρνησης Τραμπ διακρίνεται ήδη ένα νέο δεδομένο: Η παρέα αυτή δεν ενδιαφέρεται ιδιαίτερα για τον νόμο.

Πράγματι, μέσα στις πρώτες εννέα κιόλας ημέρες, η κυβέρνηση ανακοίνωσε ότι παγώνει τρισεκατομμύρια δολάρια προοριζόμενα για ομοσπονδιακές χρηματοδοτήσεις και επιχορηγήσεις. Η κίνηση αυτή, στη χειρότερη των περιπτώσεων, παραβιάζει το Άρθρο 1 του Συντάγματος, το οποίο επιφυλάσσει ειδικώς για το Κογκρέσο την αρμοδιότητα διάθεσης των χρημάτων των φορολογουμένων. Στη χειρότερη των περιπτώσεων, παραβιάζει το Άρθρο 2 το οποίο απαιτεί ο Πρόεδρος να «εκτελεί πιστά» τους νόμους που θεσπίζει το Κογκρέσο

Παράλληλα, ο κ. Τράμπ προέβη σε απολύσεις αξιωματούχων με μακρά θητεία³, παραγνωρίζοντας πρόδηλα νόμους που κατέτειναν στο να διασφαλίσουν ότι οι διορισμοί πραγματοποιούνται αξιοκρατικά και όχι

¹ Η Ντέμπορα Πέρλσταϊν (Deborah Pearlstein) είναι επισκέπτρια καθηγήτρια Δημοσίου Δικαίου στο Πανεπιστήμιο του Πρίνστον και διευθύντρια του Προγράμματος Δικαίου και Πολιτικής του ίδιου Πανεπιστημίου. (Σ.τ.Μ.)

² “*executive orders and memorandums*” στο πρωτότυπο. Με τα *executive orders* (εκτελεστικά διατάγματα), τα οποία ερείδονται εμμέσως στο άρθρο 2 του Συντάγματος, ο Πρόεδρος παρέχει οδηγίες ως προς τις λειτουργίες των υπηρεσιών της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Τα (*presidential memoranda*) (εδώ η αρθρογράφος χρησιμοποιεί τον εσφαλμένο γραμματικά τύπο *memorandums*), τα οποία για λόγους διαφοροποίησης μετέφρασα ως «αποφάσεις», έχουν παρόμοια λειτουργία με τα εκτελεστικά διατάγματα, συνήθως όμως περιλαμβάνουν και διαφόρων ειδών (υπ)εξουσιοδοτήσεις. (Σ.τ.Μ.)

³ “*career officials*” στο πρωτότυπο. Εδώ δεν έχει την έννοια των κάθε είδους μη μετακλητών υπαλλήλων που υπηρετούν επί χρόνια και επί διαφόρων κυβερνήσεων σε μία δημόσια υπηρεσία. (Σ.τ.Μ.)

αναλόγως της αφοσίωσης του καθενός. Ακολούθως, επιδόθηκε με ζήλο στην εκκαθάριση του Υπουργείου Δικαιοσύνης από τους μακροχρόνιους νομικούς συμβούλους, προκειμένου να τους αντικαταστήσει με αφοσιωμένους οπαδούς του. Προέβη, ακόμη, και στην έκδοση εκτελεστικού διατάγματος για την κατάργηση του δικαιώματος κτήσης ιθαγένειας λόγω γέννησης σε αμερικανικό έδαφος⁴, πράξη η οποία συνιστά παράβαση όχι μόνο της 14^{ης} Τροποποίησης του Συντάγματος αλλά και της θεμελιώδους αρχής ότι οι πολίτες πρέπει να αποφασίζουν για το ποιος θα είναι ο πρόεδρός τους, και όχι το αντίστροφο.

Ο κ. Τραμπ δεν είναι βεβαίως ο πρώτος Πρόεδρος που ισχυρίζεται ότι διαθέτει εκτεταμένες εκτελεστικές εξουσίες. Αυτό που διαφέρει στην περίπτωση του δεν είναι μόνο το μέγεθος των ισχυρισμών του – οι οποίοι πάντως φανερώνουν αυταρχικές βλέψεις το επίπεδο των οποίων υπερβαίνει κατά πολύ οποιαδήποτε άλλη απολυταρχική φιλοδοξία στη σύγχρονη αμερικανική ιστορία. Αυτό που διαφέρει επιπλέον είναι το γεγονός ότι η κυβέρνηση Τραμπ δε μπαίνει καν στον κόπο να καταστρώσει νομικά δικαιολογητικά ερείσματα για τις πράξεις της.

Έως τώρα πολλά διατάγματα και αποφάσεις της κυβέρνησης Τραμπ ήταν ασαφή σε ακατανόητο βαθμό αλλά και αντιφατικά. Σε ορισμένα μάλιστα ανευρίσκονταν επαίσχυντα σφάλματα, ενώ άλλα στερούνται εν πολλοίς παραπομπών στον νόμο. Τα παραπάνω κάθε άλλο παρά προσιδιάζουν με τις στρατηγικές κινήσεις που θα ανέμενε κανείς από μία ομάδα νομικών συμβούλων υψηλού επιπέδου, οι οποίοι, υπό κανονικές συνθήκες, θα έπρεπε να είναι επικεντρωμένοι στο να θωρακιστούν νομικά απέναντι σε τυχόν επιγενόμενο δικαστικό έλεγχο ή, έστω, στο να προετοιμαστούν υποδειγματικά ώστε να πείσουν τα δικαστήρια να νομολογήσουν προς νέες κατευθύνσεις. Αντιθέτως, μάλλον φαίνεται να μην τους απασχολεί ο κίνδυνος οποιασδήποτε δικαστικής αμφισβήτησης.

Ισχύει άραγε ότι ο νόμος δεν αποτελεί για τους ηγέτες της νέας κυβέρνησης ιδιαίτερο εμπόδιο στις φιλοδοξίες τους; Η εμπιστοσύνη πάντως των Αμερικανών στο Ανώτατο Δικαστήριο βρίσκεται, σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις, σε ιστορικό χαμηλό, ενώ μία σημαντική πλειοψηφία θεωρεί ότι το Ανώτατο Δικαστήριο παρακινείται από πολιτικά και όχι νομικά κίνητρα. Η

⁴ Στις ΗΠΑ για την κτήση ιθαγένειας ισχύει το *ius soli* (με κύρια εξαίρεση τα τέκνα των ξένων διπλωματών που γεννιούνται στις ΗΠΑ), σε αντίθεση με το *ius sanguinis* που ισχύει στο 80% των χωρών. Συμπτωματικά, στο ίδιο φύλλο των NY Times έχει δημοσιευτεί ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον και αναλυτικό άρθρο με το οποίο συγκρίνονται οι δύο τρόποι κτήσης ιθαγένειας και ερευνάται ο αντίκτυπος του εκτελεστικού διατάγματος. (Σ.τ.Μ.)

δε Αριστερά φαίνεται να έχει φτάσει σε σημείο απελπισίας, αμφιβάλλοντας ως προς το αν τα δικαστήρια θα καταφέρουν να επιβραδύνουν την διολίσθησή μας στον αυταρχισμό. Η απελπισία όμως αυτή είναι πρόωρη. Το νομικό μας σύστημα δεν μπορεί να παραμεριστεί τόσο εύκολα.

Το ότι τα δικαστήρια, ούτε λίγο ούτε πολύ, θα συνθηκολογήσουν με τον κ. Τραμπ συνιστά μια εικασία η οποία θεμελιώνεται σε σειρά ουσιωδών παρερμηνειών, με προεξάρχουσα την παρερμηνεία που αφορά την ίδια την κρίση της απόφασης Τραμπ κατά Ηνωμένων Πολιτειών⁵, στην οποία το Ανώτατο Δικαστήριο έκρινε ότι οι Πρόεδροι απολαμβάνουν ασυλία από ποινική ευθύνη κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Όσο σοκαριστική και αν φαίνεται η απόφαση αυτή, η ποινική ή ακόμη και η αστική ευθύνη δεν αποτελεί παρά έναν μόνο από τους τρόπους με τους οποίους το νομικό μας σύστημα μπορεί να αναχαιτίσει την ασυδοσία της εκτελεστικής εξουσίας. Ένας άλλος τρόπος – πολύ πιο σχετικός εν προκειμένω – με τον οποίο μπορεί να αντιμετωπιστεί η ασυδοσία έγκειται στο να υποχρεωθεί η Διοίκηση να προβεί (ή να πάψει να προβαίνει) σε ορισμένες ενέργειες.

Αυτό ακριβώς έπραξε ένας δικαστής Περιφερειακού Ομοσπονδιακού Δικαστηρίου ο Τζον Κ. Κάφενορ⁶, την περασμένη εβδομάδα αναστέλλοντας το διάταγμα του κ. Τραμπ αναφορικά με την κατάργηση του δικαιώματος κτήσης ιθαγένειας με τη γέννηση σε αμερικανικό έδαφος. Αυτό ακριβώς επιδιώκεται και με τα ένδικα βοηθήματα που ασκήθηκαν κατά του παγώματος των ομοσπονδιακών επιχορηγήσεων. Η προσωπική ασυλία του προέδρου από ποινική δίωξη ουδεμία επιρροή ασκεί στις υποθέσεις αυτές.

Άλλωστε, στα δικαστήρια δεν υπηρετούν τόσοι πολλοί δικαστές προσκείμενοι στους Ρεπουμπλικάνους ώστε οποιαδήποτε ένδικο βοήθημα κατά Ρεπουμπλικάνου προέδρου να θεωρείται ότι αναπόφευκτα θα απορριφθεί. Ναι μεν μεταξύ 2017 και 2021, κατά τη διάρκεια δηλαδή της πρώτης διακυβέρνησής του, ο κ. Τραμπ κατάφερε να διορίσει περισσότερους από 200 δικαστές σε ομοσπονδιακά δικαστήρια, οι δε διορισμένοι από τους Ρεπουμπλικάνους ανώτατοι δικαστές διέθεταν την πλειοψηφία στο Ανώτατο Δικαστήριο. Ωστόσο, οι μελετητές έχουν διαπιστώσει ότι η πρώτη κυβέρνηση Τραμπ κατέχει το χειρότερο ποσοστό ηττών σε υποθέσεις ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου σε σχέση με οποιαδήποτε άλλη κυβέρνηση, τουλάχιστον από το 1937.

⁵ *Trump v. United States*, 603 U.S. 593 (2024), αναφορικά με την ευθύνη του Τραμπ, μεταξύ άλλων για τα γεγονότα στο Καπιτώλιο στις 06 Ιανουαρίου 2021. (Σ.τ.Μ.)

⁶ John C[lare] Coughenour

Συγκεκριμένα, το Δημόσιο επί κυβέρνησης Τραμπ ηττήθηκε σε περισσότερες από το 75% των περιπτώσεων διοικητικών διαφορών που ήχθησαν στα δικαστήρια. Στο παραπάνω δε ποσοστό περιλαμβάνονταν και ορισμένες υποθέσεις που είχαν ιδιαίτερη σημασία για τον κ. Τραμπ.

Ακόμη όμως και αυτά τα εντυπωσιακά ποσοστά ωχριούν μπροστά στο πόσο συχνά το ίδιο το δίκαιο λειτούργησε αποτρεπτικά σε ορισμένες από τις πιο έκνομες προσπάθειες του κ. Τραμπ. Νομικοί σύμβουλοι εντός της κυβέρνησής του κατάφεραν να τον εμποδίσουν από το να διαπράξει ορισμένες από τις χειρότερες περιπτώσεις κατάχρησης εξουσίας, και μάλιστα εγκαίρως, πολύ πριν οι υποθέσεις αυτές φτάσουν στα δικαστήρια. Σε αυτές συμπεριλαμβάνονταν δε και περιπτώσεις στις οποίες ο κ. Τραμπ αποπειράθηκε να χρησιμοποιήσει το Υπουργείο Δικαιοσύνης για να ασκηθούν ποινικές διώξεις με πολιτικά κίνητρα⁷.

Βεβαίως, ο κ. Τραμπ και οι άνθρωποί του έχουν ορκιστεί ότι κάτι τέτοιο δεν πρόκειται να ξανασυμβεί. Γι' αυτόν δε το λόγο, έχουν άλλωστε εκκινήσει τη διαδικασία αντικατάστασης των μακροχρόνιων νομικών συμβούλων στο Υπουργείο Δικαιοσύνης με πρόσωπα της εμπιστοσύνης τους.

Το να πείσει όμως τους νομικούς του να υποστηρίξουν οτιδήποτε ο κ. Τραμπ θέλει, ίσως να μην είναι τόσο εύκολο όσο ο Πρόεδρος και οι σύμβουλοί του νομίζουν. Οι πολιτικοί έχουν την ευχέρεια να ψεύδονται όσο θέλουν, οι νομικοί σύμβουλοι όμως δεσμεύονται από κανόνες δεοντολογίας. Στο πλαίσιο αυτό, το να αρνηθούν να υπακούσουν στο σύνολο των εντολών του κ. Τραμπ μπορεί μεν να θέσει σε κίνδυνο τη θέση τους, η τυφλή όμως εκτέλεση των εντολών του θα θέσει σε κίνδυνο ολόκληρη την επαγγελματική τους σταδιοδρομία (όπως ο Μάικλ Κοεν, ο Ρούντι Τζουλιάνι και άλλοι διαπίστωσαν με το δύσκολο τρόπο). Αυτό ίσως να εξηγεί και τον λόγο για τον οποίο τα πρώτα εκτελεστικά διατάγματα της νέας κυβέρνησης στερούνται σε μεγάλο βαθμό σαφούς νομικού ερείσματος, και, κατ' επέκταση, τον λόγο για τον οποίο υπάρχει εύλογη πιθανότητα ακύρωσής τους από τα δικαστήρια.

Τίποτα φυσικά από όλα αυτά δεν υποδηλώνει απαραίτητα ότι τα δικαστήρια – και το δικαίκο μας σύστημα γενικότερα – έχουν την ισχύ να εγγυηθούν ότι η συνταγματική μας δημοκρατία δεν θα περιπέσει σε απολυταρχία. Τουναντίον μάλιστα. Ο κ. Τραμπ θα ηττηθεί μεν σε κάποιες από τις υποθέσεις αυτές ενώπιον των Δικαστηρίων, σίγουρα όμως όχι σε όλες.

⁷ Προς άρση παρανοήσεων: Χονδρικά, στις ΗΠΑ, το Υπουργείο Δικαιοσύνης, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους και η Εισαγγελία ταυτίζονται σε ομοσπονδιακό επίπεδο. (Σ.τ.Μ.)

Διότι οι Πρόεδροι διαθέτουν τεράστια εξουσία βάσει νόμου και αυτό που, από μία άποψη, κάνει ο κ. Τραμπ είναι απλά να επικαλείται το εύρος της εξουσίας αυτής. Για τον λόγο αυτόν σε κάποιες υποθέσεις η βαθιά συντηρητική πλειοψηφία στο Ανώτατο Δικαστήριο θα αποτελέσει κρίσιμο παράγοντα στην έκβαση των υποθέσεων. Εξίσου όμως κρίσιμη θα είναι και η αντίδραση της κοινής γνώμης και του Κογκρέσου, όταν και αν η κυβέρνηση Τραμπ επιχειρήσει να αγνοήσει ευθέως τα δικαστήρια.

Ήδη, μετά από δύο μόλις ημέρες δημοσίων αντιδράσεων και σύγχυσης η κυβέρνηση οπισθοχώρησε στο ζήτημα του παγώματος των δαπανών. Είναι, επομένως, σημαντικό όλες οι δυνάμεις, από το Κογκρέσο έως τα τοπικά πολιτειακά κοινοβούλια και την κοινή γνώμη, να βρουν το σθένος να αντιδράσουν κατά των εκτελεστικών πράξεων που είναι έκδηλα παράνομες.

Όσοι ανησυχούν για την τύχη της δημοκρατίας μας θα ήταν ανόητο να επαφίονται αποκλειστικά και μόνο στο κράτος δικαίου. Θα ήταν όμως επίσης λάθος το να πάψουν να βασίζονται στα δικαστήρια θεωρώντας τα ως ένα ανούσιο θεσμικό αντίβαρο στην προεδρική εξουσία. Διότι αυτού του είδους η πεσιμιστική αντίληψη θα καταλήξει να μετατραπεί σε αυτοεκπληρούμενο πεπρωμένο. Ο νέος Πρόεδρος μπορεί να επιδιώκει τον απολυταρχικό έλεγχο. Ο νόμος όμως δεν του ανήκει πλήρως ακόμη.